

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 18 september 2014 inzake de voorhang van het accreditatiekader van de NVAO¹ en verbeteringen in het accreditatieproces (Kamerstuk 31 288, nr. 404).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Meelker

¹ NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

I	Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
1.	Algemeen	2
2.	Het functioneren van het accreditatiestelsel	3
3.	Verbeteringen op korte termijn	3
3.1	Reductie lasten in het accreditatiekader van de NVAO	4
3.2	Inhoudelijke aanpassingen in het accreditatiestelsel	4
3.3	Verbetering werkwijze visitatiepanels en de NVAO	4
3.4	Meer duidelijkheid verschaffen («compliance assistance») aan de instellingen	5
3.5	Geen nieuwe verplichtingen in het accreditatiestelsel	5
4.	De toekomst: waar gaan we naartoe?	5
5.	Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs	6
6.	Overige onderwerpen	7
II	Reactie van de Minister	7

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het accreditatiekader van de NVAO. Zij hechten grote waarde aan het kwaliteitsoordeel en de werking van de NVAO, omdat hiermee onderwijskwaliteit voor studenten geborgd wordt. Deze leden zijn tevreden over de inzet van de Minister op differentiatie in oordelen en op lastenreductie, alhoewel op beide punten er altijd meer stappen gezet kunnen worden. Zij steunen voorts de voorstellen van de Minister ten aanzien van de opleidingscommissie, die mede naar aanleiding van de motie van de leden Duisenberg en Mohandis² explicieter een plaats krijgen in het accreditatieproces. De leden zien aanleiding tot het maken van enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de onderhavige brief over de aanpassingen in het accreditatiestelsel. Zij zijn van mening dat de door de minister genoemde reductie van lasten extra aandacht verdient. Het «verdiende vertrouwen» dient beloofd te worden met een verder terugdringen van de administratieve lasten voor onderwijsinstellingen die goed scoren tijdens de accreditatie. Deze leden hebben enkele vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij hebben een aantal vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister d.d. 18 september jl. waarin zij het herziene accreditatiekader aanbiedt. Deze leden kunnen zich vinden in de hoofdlijnen van deze wijzigingen. Door deze wijzigingen zal de kwaliteit van het hoger onderwijs beter worden geborgd. Evenzo belangrijk vinden zij de vermindering van de administratieve lastendruk. Tevreden zijn deze leden over het feit dat de regering van eerdere plannen ten aanzien van het versterken van de rol van de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) bij de kwaliteitsborging heeft afgezien. De genoemde leden zagen dat als een onnodige dubbeling van taken van NVAO en inspectie, maar vonden wel dat het accreditatieproces moest worden versterkt. Dat de wijzigingen in het accreditatieproces tot nu toe goed lijken te werken wordt geïllustreerd door de oordelen van de NVAO over de zwakke opleidingen Geesteswetenschappen. Nu de accreditatie

² Kamerstuk 33 472, nr. 22

niet gelijk wordt ingetrokken, maar tijdelijk wordt verleend, zal de NVAO eerder kritischer gaan oordelen bij twijfel over de kwaliteit van de opleidingen. Wel hebben de genoemde leden nog enige vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het herziene accreditatiekader van de NVAO. Zij vinden het een positief teken dat de Minister vertrouwen en autonomie als uitgangspunt stelt. Deze leden hebben nog enkele vragen en opmerkingen over het accreditatiekader.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het accreditatiekader en de brief van de Minister. Zij waarderen de inzet om de lasten van het stelsel te reduceren en de beslissing van de regering om het voorgenomen lesbezoek te laten vervallen. Deze leden hebben enkele vragen over het voorgestelde accreditatiekader.

2. Het functioneren van het accreditatiestelsel

De leden van de SP-fractie vragen waarin de verschillen liggen bij de ervaren lastendruk tussen het wetenschappelijk onderwijs en het beroepsonderwijs. Op welke wijze wijkt de verantwoording bij het wetenschappelijk onderwijs af van het hoger beroepsonderwijs? Deze leden vragen tevens hoe het kan dat bij een instelling die met goed gevolg de instellingstoets heeft doorlopen, er vervolgens opleidingen van die instelling niet door de accreditatie komen. Is de instellingstoets niet juist bedoeld om eventuele gebreken, die tot een onvoldoende bij de opleidingen kunnen leiden, te ontdekken en te verhelpen, zo vragen zij.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de herstelperiode ertoe kan leiden dat de juridische status van diploma's onbetwist is, terwijl de NVAO de kwaliteit van de opleiding toch als onvoldoende beoordeelt. De Minister heeft aangegeven die discrepantie niet als problematisch te zien, vanwege het feit dat de panels de kwaliteit van de opleiding als geheel beoordelen en niet het eindniveau van individuele studenten. Deze leden vragen allereerst op grond waarvan de Minister veronderstelt dat de beoordeling van de opleiding als geheel geen schaduw zal werpen op het diploma en de kansen van individuele studenten. Zij vragen de Minister eveneens in te gaan op de situatie waarin uit het accreditatierapport blijkt dat aan tekortkomingen in de beoordeling van het werk van studenten een zwaar gewicht is toegekend bij het toekennen van het oordeel onvoldoende.

3. Verbeteringen op korte termijn

De leden van de CDA-fractie constateren dat, conform de motie van het lid Rog³ om voortvarend aan de slag te gaan om lastenreductie in het huidige stelsel te realiseren, de Minister een aantal maatregelen voorstelt om deze lastenreductie te bewerkstelligen. Deze leden zijn met de Minister van mening dat de genoemde maatregelen zullen bijdragen aan een vermindering van de lastendruk. Wel vragen zij de Minister of de maatregelen nu ook echt zullen leiden tot ervaren lastendrukvermindering. Het gaat immers niet alleen om het wegsnijden van papierwerk, maar wat de instellingen hier in de praktijk van merken. Deze leden zijn van mening dat de gepresenteerde maatregelen een eerste stap zijn in de goede richting, maar zij vrezen dat hiermee niet echt een forse reductie van de lastendruk wordt gerealiseerd.

³ Kamerstuk 33 472, nr. 28

3.1 Reductie lasten in het accreditatiekader van de NVAO

De leden van de SP-fractie vragen waarom de zogenaamde «kritische zelfreflectie» aan een vast aantal omgeschreven pagina's is gebonden. Geldt dit voor meerdere onderdelen? Dit lijkt niet te passen binnen de eigen verantwoordelijkheid die van instellingen wordt gevraagd. Deze leden vragen met welke reden er een vooraf bepaald aantal pagina's is vastgesteld en waarom de omvang niet aan de instelling wordt gelaten. Het gaat toch om de inhoud van die verantwoording en niet het aantal pagina's dat wordt aangeleverd, zo vragen de genoemde leden.

De leden van de CDA-fractie zetten vraagtekens bij het voornemen om het instellingsbezoek qua tijd te halveren. Het gaat toch niet alleen om de papieren check, maar om wat juist in de praktijk getoetst kan worden? Het papierwerk gaat steeds door, terwijl zo een bezoek slechts eenmalig is. Weegt de lastendruk die hiermee te realiseren is op tegen de periodieke belasting, zo vragen deze leden.

De genoemde leden vragen voorts een nadere toelichting over de reactie van instellingen op het gewijzigde accreditatiekader. Zijn zij tevreden of vinden zij deze niet ver genoeg gaan? Deze leden vragen of er voorstellen van instellingen zijn, bijvoorbeeld ten aanzien van vermindering van lastendruk, die niet zijn overgenomen. Zo ja, kan worden aangegeven wat de reden hiervoor is, zo vragen deze leden.

3.2 Inhoudelijke aanpassingen in het accreditatiestelsel

De leden van de SP-fractie vragen een toelichting op de motivatie van het besluit om beslisregels omtrent verschillende kwaliteitspredicaten aan te passen. Zij vragen of er nu niet naar een doel wordt toegewerkt, namelijk een zo groot mogelijke differentiatie, waar de beslisregels als middel dienen om verschillen te duiden.

Deze leden vragen voorts op welke andere wijze dan het beoordelen van eindwerken, het eindniveau van een opleiding getoetst en gewaarborgd kan worden. Uiteraard kan de vorm van de eindwerken per opleiding verschillen, en bij de ene opleiding meer theoretisch of juist meer praktijkgericht zijn, maar een opleiding moet toch op enige wijze worden getoetst en afgesloten. Luidt het loslaten van deze toetsing door de NVAO niet juist een teruggang in naar te grote vrijblijvendheid, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of zij kan toelichten waarom zij van mening is dat de gedifferentieerde oordelen zullen leiden tot betere kwaliteit.

De leden van de D66-fractie lezen dat het duidelijker wordt wanneer een opleiding een bepaald predicaat krijgt. Hoewel deze leden meer transparantie toejuichen, vragen zij of dit leidt tot toenemende verantwoordingslasten. Ook vragen zij of de Minister naar streefwaarden voor de hoeveelheid excellente opleidingen toe wil.

3.3 Verbetering werkwijze visitatiepanels en de NVAO

De leden van de D66-fractie lezen dat de Minister aan de NVAO heeft gevraagd om kritisch te kijken naar bestaande protocollen en handleidingen, om de hoeveelheid op te vragen informatie te beperken. Op welke termijn verwacht zij op dit punt resultaten en kan zij de Kamer hierover informeren? Deze leden stellen voorts vast dat de NVAO heeft «gepoogd» gemengde visitatiegroepen vast te stellen en de Minister het belang hiervan heeft benadrukt. Gaat dit nu ook concreet gebeuren, willen deze leden graag weten.

3.4 Meer duidelijkheid verschaffen («compliance assistance») aan de instellingen

De leden van de D66-fractie lezen met instemming dat er meer begeleiding komt in de vorm van «compliance assistance», om overbodige verantwoording te minimaliseren. Hoe gaat dit vorm krijgen, zo vragen deze leden.

3.5 Geen nieuwe verplichtingen in het accreditatiestelsel

De leden van de SP-fractie steunen het eerdere voorstel om bij de accreditatie ook het gebruik van Engels binnen de opleiding mee te nemen. Dat de Minister dit voorstel nu laat varen, is teleurstellend. Voor uitzonderingen op de regel is een goede motivatie en verantwoording het minste. Deze leden vragen de Minister de wettelijke vereisten voor Engelstalige opleidingen onder elkaar te zetten en vragen welk percentage van de opleidingen het Nederlands dan wel het Engels als voertaal in de collegezaal hebben. Zij vragen voorts of er een indicatie kan worden gegeven over de hoeveelheid opleidingen per instelling die in het Engels is en om welke studies het gaat.

De leden van de CDA-fractie zijn tevreden dat de Minister niet van plan is om nieuwe verplichtingen aan te brengen in het nieuwe stelsel. Deze leden vragen de Minister wel alert te zijn op regels die niet de bedoeling hebben tot meer verplichtingen maar dit onbedoelde effect wel hebben in de praktijk.

4. De toekomst: waar gaan we naartoe?

De leden van de VVD-fractie vragen naar het concept «verdiend vertrouwen». Zij zien verdiend vertrouwen mede als toekomstbeeld voor beoordeling en accreditatie. De incidenten van de afgelopen jaren en recente accreditatieresultaten van Geesteswetenschappen maken dat «verdiend vertrouwen» nog een kwetsbaar begrip is, maar in de toekomst zal hier naartoe moeten worden gewerkt. In dit kader zien deze leden een dubbele accreditatieactiviteit in de instellingsaccreditatie en de opleidingsaccreditaties. Bij een betrouwbare instellingsaccreditatie is de kwaliteitsborging binnen de instelling van hoog niveau en zou de positie van de NVAO ten opzichte van opleidingsvisitaties kunnen veranderen. Kan de Minister aangeven binnen welke marges zij wil werken in de richting van het concept «verdiend vertrouwen» en lastenverlichting in het accreditatiekader? Wanneer hoopt zij dat ze hier stappen toe kan zetten? Deze leden vragen voorts of dit al onderwerp van overleg is met de instellingen binnen het hoger onderwijs en de NVAO. Kan de Minister toelichten of de NVAO dit concept al nader onderzoekt ten behoeve van toekomstige voorstellen? Tevens vragen deze leden of dit onderwerp worden meegenomen in de nieuwe Strategische Agenda Hoger Onderwijs, die in 2015–2016 wordt opgesteld.

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd, in het kader van «verdiend vertrouwen» belonen, of er sprake is van een overlap tussen de instellingstoets en de opleidingstoets. Zij vragen of de Minister nader op dit punt kan in gaan. Welke elementen komen in beide accreditatiecycli voor? En op welke wijze kan de administratieve lastendruk van de opleidingstoets gereduceerd worden door gebruik te maken van de tijdens de instellingstoets verkregen data en/of inzichten? Kan de Minister voorts het «verdiend vertrouwen» nadrukkelijker belonen door een verdere reductie van de lastendruk na te streven langs deze lijn, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar de uitkomsten van het vergelijkende onderzoek met onder meer Vlaanderen. Deze leden vragen voorts om regelmatig op de hoogte te worden gehouden van de ervaringen met het nieuwe systeem. Met name of de gepresenteerde maatregelen echt leiden tot lastenvermindering en betere kwaliteit.

5. Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs

De leden van de VVD-fractie vernemen graag van de Minister welke consequenties het debat over de Islamitische Universiteit Rotterdam (IUR)⁴ heeft voor het accreditatiekader. In dat algemeen overleg heeft de woordvoerder van de genoemde fractie aangegeven dat de onderwijskwaliteit bij de IUR in het geding kan zijn en de Minister gevraagd een onderzoek door de NVAO te laten verrichten. In dit algemeen overleg heeft de Minister aangegeven dat het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, zoals in artikel 1.3 van de WHW⁵ staat, van toepassing zou moeten zijn op alle instellingen in het hoger onderwijs. Deelt de Minister de mening van de genoemde leden dat, om deze bepaling praktisch handen en voeten te geven, de consequentie hiervan moet zijn dat dit begrip in het accreditatiekader opgenomen dient te worden? En hoe ziet de Minister in dit kader de toepassing van andere belangrijke uitgangspunten die in de WHW zijn opgenomen, zoals academische vrijheid en ethiek? Deze leden vragen voorts hoe de Minister de huidige situatie beoordeelt, waarin door middel van accreditatie er een oordeel geveld wordt over onderwijskwaliteit waarbij randvoorwaarden met betrekking tot rechtsstatelijkheid en WHW-principes met betrekking tot maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, academische vrijheid en ethiek op dit moment in het accreditatiekader geen rol spelen.

De leden van de SP-fractie vragen aandacht voor het opnemen van het punt «maatschappelijke verantwoordelijkheid» in het accreditatiekader. Zij menen dat iedere onderwijsinstelling en zijn bestuurders doordrongen dienen te zijn van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ook moet het mogelijk zijn om bestuurders die op dit vlak ernstig nalatig zijn aan te kunnen spreken. Deze leden vragen tevens op welke wijze en termijn kan dit in het accreditatiekader worden opgenomen.

De leden van de SGP-fractie vragen in hoeverre de NVAO bij het beoordelen van standaard 2 van de beperkte opleidingsbeoordeling en standaard 8 van de uitgebreide opleidingsbeoordeling recht doet aan de visie van de instelling over de eigen verantwoordelijkheid van de student. Deze leden vragen of de Minister onderkent dat panels bijvoorbeeld terughoudend dienen te zijn met het oordeel dat een opleiding studenten er actiever op moet wijzen niet te lang over een eindwerk te doen. De genoemde leden merken op dat op grond van artikel 5a.2a van de WHW van de NVAO verwacht wordt dat zij in het accreditatiekader onderscheid maakt tussen het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs en tussen bacheloropleidingen en masteropleidingen. Deze leden constateren dat dit onderscheid in het rapport nauwelijks aanwezig is en dat bij de standaarden bijvoorbeeld wordt volstaan met de opmerking dat het niveau passend moet zijn bij de aard van de opleiding. Zij vragen in hoeverre, naar het oordeel van de Minister, op dit punt recht wordt gedaan aan de wettelijke norm. Deze leden constateren tevens dat de NVAO in het accreditatiekader zelf de beslisregels formuleert die als uitgangspunt dienen voor de beoordeling van opleidingen. Zij vragen waarom deze regels niet een

⁴ Verslag van een algemeen overleg, gehouden op 22 januari 2014, over Islam- en imamopleidingen, Kamerstuk 33 750-VIII-101

⁵ WHW: Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

concretere grondslag in de wet kennen, zoals de indicatoren die in het accreditatiekader gehanteerd worden. Deze leden merken op dat criteria als het beoogde en gerealiseerde eindniveau een dermate cruciale status hebben dat een wettelijke borging voor de hand ligt.

6. Overige onderwerpen

De leden van de VVD-fractie vragen tot slot naar de voortgang van het NVAO kwaliteitskenmerk ondernemen. De NVAO heeft op verzoek van de Minister, in het kader van het stimuleren van ondernemend onderwijs, de pilot bijzonder (kwaliteits)kenmerk ondernemen in het hoger onderwijs ontwikkeld. In 2013 is dit kwaliteitskenmerk ondernemen als eerste toegekend aan de bacheloropleiding Science, Business and Innovation en de minor Entrepreneurship van de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarnaast zijn er ook veel aanvragen afgekeurd. Deze leden vernemen graag van de Minister welke andere opleidingen (of minors) dit kenmerk tot nog toe hebben behaald en wat de ervaring is met het kenmerk, mede gelet op de oorspronkelijke doelstelling om ondernemend onderwijs en ondernemerschap te stimuleren. Daarnaast vragen zij of er ook plannen zijn om dit kenmerk uit te breiden naar instellingsniveau. Zo ja, wat zijn de (ondernemende) stappen die hiertoe worden ondernomen, zo vragen de genoemde leden.

II Reactie van de Minister